

JUSTITSMINISTERIET

Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 30. marts 2020
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Nina Lentz
Sagsnr.: 2020-0037-0078
Dok.: 1445288

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 84 vedrørende forslag til lov om ændring af straffeloven (Skærpet straf for lovovertrædelser med baggrund i eller sammenhæng med covid-19) (L 157), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 28. marts 2020.

Nick Hækkerup

/

Mette Johansen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 84 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af straffeloven (Skærpet straf for lovovertrædelser med baggrund i eller sammenhæng med covid-19) (L 157):

”Vil ministeren kommentere henvendelsen af 28/3-20 fra Dommerforeningen, jf. L 157 – bilag 3??

Svar:

1. Dommerforeningen har i sin henvendelse til Retsudvalget af 28. marts 2020 bl.a. anført, at det på baggrund af straffelovens almindelige regler om strafudmåling vil kunne forventes, at domstolene i sager om covid-19-relaterede overtrædelser, ville fastsætte højere straffe. Dommerforeningen medgiver dog, at det nok er svært at forestille sig, at domstolene vil udmåle så skærpede straffe, som der lægges op til med lovforslaget, og peger i den forbindelse på, at den foreslåede markante straffeskærpelse vil betyde, at der kan komme eksempler på straffe, der i høj grad stikker ud i forhold til det normale straffniveau.

Dommerforeningen har videre anført, at betydningen af, at kriminaliteten skal være begået med ”baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien” bør præciseres yderligere, og at lovforslaget efter foreningens opfattelse er udtryk for en uhensigtsmæssig form for strafferetlig detailregulering og indeholder for mange eksempler.

Dommerforeningen foreslår, at lovforslaget først skal træde i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende, og at det i ordlyden af den foreslåede § 2, stk. 3, præciseres, at bestemmelsen fortsat finder anvendelse efter sin ophævelse den 1. marts 2020 på lovovertrædelser der er begået før denne dato. Dommerforeningen bemærker, at det er positivt, at lovforslaget indeholder en solnedgangsklausul, men at udløbsdatoen måske er sat for langt ude i fremtiden.

Endelige anfører dommerforeningen, at det er dommerforeningens opfattelse, at et lovforslag, der griber ind i flere bestemmelser i straffeloven og forrykker straffene i den samlede lov, ikke egner sig til hastebehandling.

2. Det er regeringens opfattelse, at der på grund af den alvorlige og ekstraordinære situation, som Danmark befinder sig i, er behov for, at der sikres en hurtig og markant skærpelse af straffen for kriminalitet, der har baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien i Danmark. Regeringen ønsker derfor politisk at fastsætte en ny ramme for udmåling af straf, som klart

og tydeligt markerer samfundets afstandtagen til kriminalitet, hvor kriminelle personer udnytter den alvorlige situation i Danmark for egen vindings skyld.

Det er således efter regeringens opfattelse ikke tilstrækkeligt, at der anvendes de almindelige regler i straffeloven om skærpende omstændigheder, jf. straffelovens § 81. Den fremgangsmåde ville også betyde, at vi som samfund måtte afvente udfaldet af de konkrete straffesager for at vurdere i hvilken grad, domstolene skærpede straffen for kriminalitet med baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien – for det kan ingen på nuværende tidspunkt udtale sig om med sikkerhed. Dette indebærer derfor en risiko for, at vi som samfund efterfølgende vil kunne konstatere, at vi burde have sat ind og skærpet straffene. Den situation ønsker regeringen ikke at stå i.

Det er således både forventeligt og ønskeligt, at der på baggrund af strafskærpelsen vil blive udmålt straffe, der ligger over det normale strafniveau – og jeg hæfter mig i denne forbindelse også ved, at det fremgår af Dommerforeningens henvendelse, at domstolene efter dommerforeningens opfattelse nok ville have udmålt højere straffe i denne type straffesager, men at det er svært at forestille sig, at straffene på baggrund af straffelovens almindelige regler ville blive skærpet i et sådant omfang, som lovforslaget lægger op til.

3. For så vidt angår det anførte om at, betydningen af, at kriminaliteten skal være begået med ”baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien” bør præciseres yderligere, og at det er uklart, om strafskærpelserne også finder anvendelse på overtrædelser, der er motiveret af covid-19-epidemien, uden at der foreligger et element at udnyttelse af epidemien.

Det skal hertil bemærkes, at det fremgår af bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse, at betingelsen indebærer, at lovovertrædelsen helt eller delvis skal have været motiveret af eller have til formål at udnytte den situation, som covid-19-epidemien i Danmark har medført. Det er uden betydning, om den pågældende under normale omstændigheder også ville have begået den samme form for kriminalitet, f.eks. ved brug af andre hjælpemidler eller ved hjælp af en anden metode. Det er endvidere uden betydning, om epidemien stadig er i gang på det tidspunkt, hvor lovovertrædelsen begås, hvis handlingen i øvrigt har baggrund i eller sammenhæng med covid-19 epidemien i Danmark.

Det vil bero på en konkret vurdering af den begåede lovovertrædelse, herunder særligt overtrædelsens karakter, formål og kontekst, om betingelsen er opfyldt. Det må dog i almindelighed antages, at en overtrædelse af de i den foreslåede § 81 d, stk. 1, nævnte bestemmelser har baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien i Danmark, hvis overtrædelsen vedrører hjælpepakker til imødegåelse af skadevirkninger ved covid-19-epidemien eller værnemidler såsom håndsprit og mundbind eller andre knappe ressourcer i den aktuelle situation. Ligeledes må det i almindelighed antages, at overtrædelsen har baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien i Danmark, hvis den tiltalte under påskud af covid-19-epidemien udgiver sig for at repræsentere sundhedsmyndighederne eller lignende med henblik på at få adgang til en borgers hjem, CPR-nummer, NemID eller lignende.

Betingelsen om, at overovertrædelsen ”baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien” skal forstås på samme måde i relation til den foreslåede § 81 d, stk. 4.

De foreslåede bestemmelser i § 81 d, stk. 1 og 4, omfatter således som udgangspunkt både lovovertrædelser, der har været motiveret af den situation, som covid-19-epidemien i Danmark har medført, og lovovertrædelser, der har haft til formål at udnytte denne situation, idet det dog vil bero på domstolens konkrete vurdering, om betingelsen i det enkelte tilfælde er opfyldt.

Den konkrete straf – som domstolene vil udmåle – vil afhænge af sagens konkrete omstændigheder, og domstolene vil fastsætte straffen ud fra de almindelige strafudmålingsprincipper, jf. straffelovens 10 kapitel om straffens fastsættelse.

Det bemærkes hertil, at der ved straffens fastsættelse skal lægges vægt på de skærpende og formildende omstændigheder, som er angivet i straffelovens §§ 81-82, herunder at det i almindelighed skal indgå som en formildende omstændighed ved straffens fastsættelse, hvis den strafbare handling er begået under indflydelse af stærk medfølelse eller sindsbevægelse, eller der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen, jf. § 82, nr. 7. Domstolene har således allerede efter de almindelige regler mulighed for, at lade det indgå som en formildende omstændighed, at gerningsmanden har været drevet af desperation. Der ændres ikke herpå med lovforslaget.

4. For så vidt angår det anførte om, at der skulle være tale om såkaldt strafretlig detailregulering, skal Justitsministeriet bemærke, at det fremgår af

Straffelovrådets betænkning nr. 1531 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole, at grundlovens § 3 ikke er til hinder for, at lovgivningsmagten regulerer straffastsættelsen for bestemte lovovertrædelser gennem udtrykkelig forhøjelse eller sænkelse af strafniveauet eller angivelse af strafstørrelsen i visse typetilfælde.

Det fremgår nærmere af betænkningen, at det er Straffelovrådets vurdering, at der er opnået gode erfaringer med, at lovgivningsmagtens tilkendegivelser om strafniveauet i typesituationer eller normalt tilfælde fremgår af lovforslagets bemærkninger. Straffelovrådet anbefaler derfor, at denne metode også fremover anvendes i de tilfælde, hvor lovgiver ønsker at give anvisninger om strafniveauet for en bestemt type forbrydelse. Det fremgår i den forbindelse af betænkningens pkt. 2.3, at en angivelse af en procentvis ændring af strafniveauet (f.eks. en forhøjelse eller en nedsættelse med ”en tredjedel”) umiddelbart kan forekomme mest generelt anvendelig, fordi en sådan ændring bevarer det eksisterende forhold mellem straffen for forhold af forskellig grovhed.

Endvidere fremgår det, at Straffelovrådet finder det af afgørende betydning for en klar rollefordeling og et smidigt samspil mellem lovgivningsmagten og domstolene, at domstolene gives mulighed for en konkret strafudmåling, der tager udgangspunkt i det strafniveau, lovgivningsmagten har tilkendegivet, men inddrager relevante skærpende eller formildende omstændigheder. I lovforarbejder, der tilsigter at ændre eller fastsætte et strafniveau, bør der således altid medtages en angivelse om domstolenes muligheder for at fravige det angivne udgangspunkt.

I overensstemmelse hermed fremgår det af lovforslagets bemærkninger, at fastsættelsen af straffen i alle tilfælde fortsat vil bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne strafniveau vil derfor kunne fraviges i op- eller nedadgående retning af domstolene, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder, jf. herved de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.

Det er på denne baggrund Justitsministeriets vurdering, at lovforslaget ikke går tættere på strafudmålingen i lovbemærkningerne, end hvad der er almindelig praksis for.

Det bemærkes i tilknytning hertil, at det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at de skitserede eksempler er opstillede, forenklede eksempler. Eksemplerne er desuden ikke udtømmende. Fastsættelsen af straffen i konkrete straffesager skal således fortsat ske i overensstemmelse med de almindelige strafudmålingsprincipper.

5. For så vidt angår det anførte om, at loven burde træde i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende, skal det bemærkes, at det er min opfattelse, at loven bør træde i kraft hurtigst muligt henset til den alvorlige situation, som Danmark er i.

For så vidt angår forslaget om, at det i ordlyden af den foreslåede § 2, stk. 3 anføres, at den foreslåede § 81 d fortsat finder anvendelse efter sin ophævelse den 1. marts 2020 på lovovertrædelser begået før denne dato, skal jeg bemærke, at en sådan tilføjelse ikke vil medføre nogen ændring i virkningen af loven og dermed den enkeltes retsstilling.

For så vidt angår datoen for lovens ophævelse skal det bemærkes, at jeg, som oplyst ved min besvarelse af spørgsmål nr. 19 af 28. marts 2020 til lovforslaget, vil fremsætte et ændringsforslag, som indebærer, at der i lovforslaget indsættes en revisionsbestemmelse, hvoraf det fremgår, at justitsministeren i november 2020 vil fremsætte et lovforslag om revision af den foreslåede § 81 d i straffeloven.

Jeg skal endelig bemærke, at jeg i princippet er helt enig med dommerforeningen i, at hastebehandling af lovforslag bør begrænses til det nødvendige. Der bør altid i videst muligt omfang sikres god tid til behandlingen af et lovforslag, og der skal derfor almindeligvis gå 30 dage fra fremsættelsen af et lovforslag til lovforslagets 3. behandling, jf. § 13 i Folketingets forretningsorden.

Der er dog tilfælde, hvor ekstraordinære situationer medfører, at den almindelige behandling af et lovforslag ikke kan afventes. Sådant en situation er vi i dag, og selvom vi på nuværende tidspunkt – heldigvis – ikke ser store udbrud af kriminalitet, ændrer det ikke på, at Danmark skal være klar til at håndtere den udfordring, der kan opstå, og at der skal sendes et klart og tydeligt signal om, at kriminelle, der udnytter den sårbare situation, som Danmark befinder sig, skal straffes hårdt. Hvis vi ikke handler nu – hvor epidemien desværre stadig er voksende – og handler hurtigt, er der en risiko for, at vi som samfund efterfølgende vil kunne konstatere, at vi burde have sat ind og skærpet straffene. Den situation ønsker regeringen ikke at stå i.

6. Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål nr. 30 af 28 marts 2020 til lovforslaget fra Folketingets Retsudvalg samt min samtidige besvarelse af spørgsmål nr. 80 til lovforslaget fra Folketinget Retsudvalg.